

О. В. Гладкий

Оман

ОМАН, Султанат Оман – держава в Південно-Західній Азії, у східній частині Аравійського півострова. Межує на Пд. Зх. з Єменом, на Зх. – із Саудів. Аравією, на Пн. Зх. – з ОАЕ. Має вихід до Аравій. моря, Оман. та Перської заток. Є невеликий ексклав на Пн. п-ова Мусандам, відокремлений від осн. тер. О. землями ОАЕ. Площа 309,5 тис. км². Насел. 3 694 755 осіб (2021), переважно араби (90 %), мешкають також перси, індуси, белуджі, пакистанці, бангладешці, вихідці з афр. країн. Столиця – м. Маскат (1,59 млн осіб). Адм.-територ. поділ: 11 мухафаз. Офіц. мова – арабська; поширені також англ., балучі, суахілі, урду. Віросповідання: мусульмани (85,9 %), християни (6,5 %), індіюсти (5,5 %), буддисти (0,8 %). Грош. одиниця – оман. ріал. Форма правління – абсолютна монархія на чолі з султаном (від 2020 – Хайтем бен Тарік Аль Саїд). Існує дорадчий орган – Рада шури (султан призначає її чл. серед найвпливовіших осіб з кожної провінції). Політ. партії заборонені. О. – чл. ООН, Ліги араб. держав, Ради співробітництва араб. держав Перської затоки.

Віддавна О. був торг. постом Месопотамії, відомим як Зуфара. Від серед. 7 ст. ця тер. входила до складу Араб. халіфату. У серед. 8 – наприкінці 18 ст. (з невеликими перервами) – незалеж. хариджит. імамат. 1515–1650 Маскат належав португальцям. До поч. 19 ст. тер. країни була розділена на 3 держави: імамат О., султанат Маскат (1891 був перетворений в англ. протекторат) і т. зв. Пірат. узбережжя (від 1853 – О. Договірний, від 1971 – ОАЕ). 1913 імамат О. проголосив себе незалежним від султанату Маскат і відмовився визнавати владу англ. адміністрації. Після 7-річ. війни 1920 був підписаний Себський мирний договір, який визнав незалежність О. 1955 війська султанату Маскат за підтримки англ. військ окупували імамат О. Велика Британія визнала цю анексію і стала називати країну султанатом Маскат і О. Внаслідок військ. перевороту 1970 влада перейшла від консервативно налаштованого султана Теймура до його сина Кабуса. Відтоді вживають сучасну назву країни – султанат О. США мають військ.-повітр. базу на о-ві Масіра. Велика Британія контролює переважно зовн. політику О. Під час війн у Перській затоці (1990–91, 2003) О. став однією з військ. баз сил антиірак. коаліції. У 1990-х рр. брав участь у врегулюванні прикордон. суперечок з Єменом, Саудів. Аравією та ОАЕ.

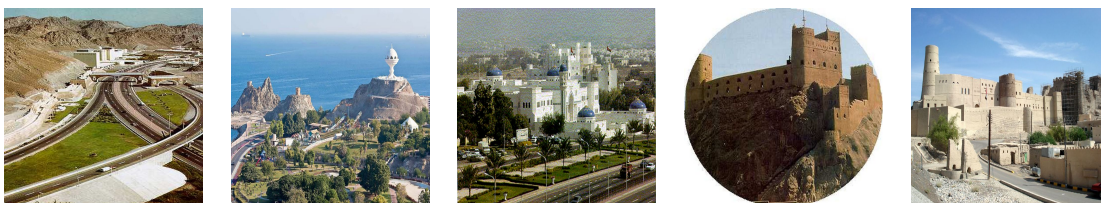
Переважну частину тер. О. займають гори. На Пн. Сх., уздовж узбережжя Оман. затоки, вузькою смугою простяглася примор. рівнина Ель-Батіна – найосвоєніша і щільно заселена частина країни. На Зх. від неї височіють гори Ель-Хаджар-ель-Гарбі і Ель-Ахдар. Південніше гір – Оман. плато, розчленоване руслами тимчас. водотоків, над його центр. частиною здійснюються конусоподібні утворення вулкан. походження. На самому плато переважають савани і напівсавани, ростуть акації і драконові дерева. Водяться лисиці, вовки, шакали, гієни, гепарди, газелі, барани. На Зх. і Пд. від плато простяглася пустеля з рідким покривом пустел. рослин. Клімат тропіч., спекот., сухий. На крайньому Пд. – сильні пд.-зх. літні мусони (травень–вересень). Маскат вважають найспекотнішим містом світу. На рівнинах випадає бл. 125 мм опадів на рік, у горах – до 500 мм. Постій. річок і озер немає. У горах Ель-Ахдар для охорони деяких видів рідкіс. рослин створ. резерват Ваді-Серін. Корисні копалини: нафта, природ. газ, вугілля, мідь, хром, нікель, залізна руда, азбест, мармур, вапняк, гіпс. С.-г. угіддя займають 4,7 % тер., рілля – 0,1 %, постійні пасовища – 4,5 %.

ВВП становить 76,883 млрд дол. США (2019), зокрема на одну особу – 27 299 дол. США; структура: с. госп-во – 1,8 %, пром-сть – 46,4 %, послуги – 51,8 %. Економіка країни залежить від видобутку та експорту нафти (68–85 % держ. доходів, залежно від коливань цін на сировинні товари). Після проведення у 1970-х рр. реформ султаном Кабусом доходи від експорту почали спрямовувати на соц. підтримку корін. жит. 2016 низькі світ. ціни на нафту призвели до дефіциту бюджету (13,8 млрд дол. США, або прибр. 20 % ВВП), який вдалося нівелювати за допомогою скорочення держ. субсидій. Окрім нафти, експортують природ. газ, залізну руду, хром і деякі ін. кольор. метали, добрива, рибу; осн. партнери: Китай, Індія, Японія, Пд. Корея, ОАЕ, Саудів. Аравія. Імпортують автомобілі, рафіновану нафту, радіотехніку, золото, залізо; осн. партнери: ОАЕ, Китай, Японія, Індія, США. Розвинені будівництво, цементна пром-сть та кольорова і чорна металургія. О. проводить курс на послаблення залежності від експорту нафти, диверсифікацію промисловості, індустріалізацію та приватизацію. Ключовими компонентами уряд. стратегії диверсифікації є туризм, судноплавство та логістика, гірн.-добувна пром-сть, с. госп-во та аквакультура. Розвиток с. господарства стримується нестачею придатних для обробки земель і води. У регіоні Ель-Батіна сконцентровано бл. 2/5 всіх земель країни, що використовують у землеробстві. Більшість земель зрошують системою розгалужених підзем. колодязів. Крім проблем із водопостачанням на скорочення виробництва с. господарства вплинула міграція більшості насел. із сільс. р-нів у міста, де рівень заробіт. плати істотно вищий. Вирощують фініки, помідори, огірки, зелений перець чилі, кавуни, дині, сорго. Прохолод. клімат плато сприяє розвитку садівництва і виноградарства. Провідна галузь тваринництва – молочне скотарство. Є низка дрібних кустар. підприємств з виробництва нац. сувенірів (сріб. прикрас, глиняного посуду, вовняних тканин). Бл. 60 % робочої сили в О. складають іноз. громадяни.

У Маскаті реставрують істор. р-ни міста, відновлюють давні фортеці. Найвизначніші пам'ятки: фортеця Бахла (13–14 ст.), оточена стіною завдовжки 12 км (1987 внесена до списку всесвіт. спадщини ЮНЕСКО); форти Мірані, Джалалі, Матрах (усі – 16 ст.); королів. резиденція Бейт Аль-Фаладж (19 ст., нині музей ЗС султана); старі міські ворота (16 ст.); палац Аль-Алам (остання реставрація – 1972); скеля Кам'яне обличчя (т. зв. оман. сфінкс); мечеть султана Кабуса (2000-і рр.); королів. опера (усі – Маскат і його передмістя); форт Ер-Рустак (17 ст.). Діють музеї: нац., природн., історії, оман.-франц., побуту у форті Джалалі, істор. Бейт аз-Зубейр (приватна колекція сім'ї Зубейра). Серед університетів – Маскат., султана Кабуса, Нім. технол., Нідерланд. мор., Нізві.

Дипломат. відносини між Україною та О. встановлені 19 травня 1992. Діє Почесне консульство України в м. Маскат. У квітні 1993 відбувся офіц. візит Президента України Л. Кучми до О. У листопаді 2008 оман. делегація брала участь у заходах, присвяч. 75-м роковинам Голодомору 1932–33 в Україні. У січні 2010 відбувся візит делегації України до м. Салала для зустрічі укр. моряків з судна «Фаїна», які були визволені з пірат. полону. Актив. формою двосторон. взаємодії залишалася допомога оман. влади Україні в забезпеченні евакуації її громадян з тер. сусід. Ємену, де триває громадян. війна. Україна й О. активно співпрацюють у рамках міжнар. організацій, зокрема оман. сторона підтримала кандидатуру України на виборах до складу непостій. чл. Ради Безпеки ООН на період 2016–17. У 2017 ж. «Всесвіт» у взаємодії з Культур. клубом О. видав окремий випуск, повністю присвяч. оман. літ-рі. 2019 в Інституті філології Київ. університету відбулася 4-а міжнар. конф. з історії араб. літ-ри, почес. гостем на якій була відома оман. письменниця Дж. Аль-Харті.

Фотоілюстрації

Рекомендована література

1. Герасимов О. Г. Оман. Москва, 1975;
2. Куриленко В. С. Нефтегазоносность Северного Омана и особенности оценки ее перспектив с применением аэрокосмических методов // ГЖ. 2010. № 3;
3. Горобець І. Оман. Мечеть імені Султана // Міжнар. туризм. 2015. № 2;
4. Її ж. Оман без оман // Там само. № 3;
5. Пархоменко І. Таємничими стежками Омани // Всесвіт. 2019. № 9/10, 11/12.

Бібліографічний опис:

Оман / О. В. Гладкий // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. – К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2022. – Режим доступу:

<https://esu.com.ua/article-75957>

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).